

Higien'a si Scol'a,

FOIA

pentru

Sanetate, morbi, educatiune si Instructiune.

Augstu Nr. 8. 1877.	Ese in Temisiora odata intr'o luna 1 cõla. Pretiulu pe unu anu 2 fl., pe $\frac{1}{2}$ anu 1 fl. Pentru strainetate 3 fl. pe unu anu. Se pôte prenumerá mai usioru prin asemnate postali la redactiune.	Anulu alu doilea.
--	---	------------------------------------

Votiv'a Tabla.

„De si frumosu sunetorie propuse teoretice au premersu pracsei, tiopulu, tiopulu medicamenteloru a fostu taiatu totusi numai bucatindulu si motiulu principalu alu acestui tiopu a ramasu inca aternendu, aterna si astadi si inprospetatu, unsu de nou si adapatu cu chloroform si chloral si carbol si salicyl cresce éراس in buiecia.

T. Hahn in tractalulu despre
medicina fisiologica ori rationale.

Aparátulu sanativu.

Ap'a.

b) Intrebuintiarea esterna a apei.

(Continuare.)

7. Bai'a de picioare séu Pedicupiulu, si frecarea piciorilor: Lips'a de sange in picioare si acestei lipse corespundietori'a recéla a piciorilor, de care patimescu multi omeni, ne duce la conclusiunea, ca in alte organe se afla pré multu sange. Fiindu inse circuliatiunea sangelui respective revarsarea caldurei in corpu neregulata, trebuie se fia si sanetatea mai multu ori mai pucinu conturbata. Acestei afirmatiuni corespunde fapt'a, caci cei, ce patimescu de recél'a piciorilor nu suntu nici un'a data deplinu sanetosi. Esperinti'a inse deja ne si invatia, ca

omenii, cari patimescu de recél'a picioreloru au inclinare spre diferite bóle ale capului, dintiloru, fetiei s. a. si aceste se atribue sangelui detrasu dela piciore si indreptatu catre capu cá partea oposita polarminte.

Fiindu dara, ca aceste patimi se afla la multi ómeni, trebuie cautate si midilócele adeveratu sanitari, cari cu daosebire se tintésca intr'acolo, cá acést'a conturbatiune in ecvilibriulu sangelui se o delature securu si catu mai ingraba.

Aceste midilóce noi le posedemu dupa relatiunile individuali in pedicupiulu, frecarea picioreloru si amblarea descultiu.

Midilócele intrebuintate de regula, adeca pedicupiulu caldu, invaluirea picioreloru in ciorapi caldi s. a. ajuta numai la momentu si intrebuintate mai indelungatu, marescu reulu.

Fre carea picioreloru se face dupa simtibilitatea individului, cu unu petecu de panura moiatu mai multu ori mai pucinu in apa rece, care are se tiena vreocateva minute; dupa aceea se stergu si usca bine picioarele, si apoi ingrijimu prin misicare, ori invaluire de ajunsu cá éراسi se se incaldiesca.

Bai'a de piciore rece, care inca trebuie legata cu frecarea picioreloru, este in lucrarea sa asupra corpului cu multu mai energiósá de órece e si detragatoria de caldura si pentru aceea are se dureze numai vreocateva minute.

Unde starea sangelui este asia conditionata, cá se fie indicata bai'a de piciore, acolo trebuie ea asia aplicata, cá se corespunda scopului.

Nimine se nu intrebuintia pedicupiulu cu picioarele reci, ci numai cu ele calde; fiindu ca altfiliu reactiunea séu complanare perdutei caldure nu se desvólta in modu cuvinciosu. Deci nainte de pedicupiu avemu se incaldimu picioarele prin mersu, ori frecare si éراسi dupa baia se cautamu a le incaldi prin comotiuni.

Pedicupiulu se face in unu vasu scundu, — lavoru, ciuberu — in care se pune apa prospeta dela 1—6 policari dupa cum intentamu cur'a. — Daca intentamu a incaldi picioarele prin acéstá baia adeca a derivá sangele dela partile de susu catre piciore, atunci se iá apa de 3 policari si are se dureze la inceputu numai unu minutu, apoi se estinde pana la 10 minute. Acést'a se chiama baia de piciore intaritoria.

Daca vremu se derivamu sangele si prin acést'a caldur'a dela capu si dela partiele de susu, gromadiu, peptu, séu la curgerea sangelui din nari, apoi intrebuintiamu pedicupiulu asia numitu de rivatoriu, — trandu apa prospeta de 2—4 policari, care are se dureze dela 10—20 minute. La dureri de denti, cari suntu de natura nervosa se iá apa numai de 1 policariu, adeca numai cá se irite talpele. Alu treilea feliu de pedicupiu

este celu suscitatoriu, aci punemu apa dela 1—3 policari si tienemu picioarele in ea 10—20 minute, se deosebesce de cele lalte prin aceea, caci scotemu din ap'a, care se incaldiesce cate o tiera si punemu alt'a prospeta. Timperatur'a lui are se fie dela 15—20° R. se intrebuentia la dureri periodice de incheieture. etc.

Pana ce suntu picioarele in apa, au se fia necontenitu frecate-frecându unu picioru cu altalu séu maibene, si la cei cu congestiuni catre copu totu deuna, prin alte persone cu manele móiate in ap'a de picioare dela genununchie in diosu pana la degete si pe talpi.

Unu mai energiosu midilocu, a redicá decadiuta viatia in picioare, a eliberá capulu de intetirea sangelui si astfeliu totu odata a goni materiele bolnavicióre de susu in diosu, este o mai scurta ori mai indelungata periodica portare a picioaneloru desgolite — esperentia ne invetia ca manele si fatiá cari suntu totu deuna espuse frigului si se spala in tote dilele, nu patimescu de frigu asia, cá si partile invalite si nespalate — si mergerea descultiu, care la inceputu se încerca in chilia, éra dupa aceea si afara mai virtosu in nesipu caldu. Se întielege de sine, ca o astfeliu de procedura are se se faca la cei nededati cu tóta precautiunea, de orece prin o prétare suscitát'a revarsare de sange, se rumpu materiele bolnavicióre din mucoositatile loru, si astfeñu potu produce tróna, cataru, tusa si altele.

Ast'a se póte evitá, déca nainte de a întreprinde amblarea descultiu, vomu dedá pecioarele la spalarea rece, si mai tardiu trecandu dela simpla spalare la amblarea descultiu, mai nainte vomu luá o baia de picioare.

8. Bai'a de ochi. Acést'a se esecuta mai bine in unu pabaru, care se umple cu apa prospeta. In acést'a apa bagamu ochiulu si daca durerile suferu, cautamu alu tiené deschisu. — Catu are se dureze o astfeliu de baia, aterna dela impregiurari si se pote hoteri numai — precum se va aratá la bólele de ochi, — fiindu ea forte diferita dupa diferintia bóleloru de ochi. Asia e si cu temperatur'a.

Despre baile minerali, de aburi, de sóre si aeru vomu tractá special-minte, acuma trecemu la.

9. Invaluirea suscitatoria. Acést'a forma de aplicare a apei consta din 'o patura, ponéva, cerga de lana si din unu, séu mai multe masaie, cersiafuri, linteoli, lepedee moiáte in apa rece prospeta sibine storse.

Modulu aplicarii este urmatoriu: Dupa ce se elibereze patulu de totu ce e de prisosu, intindemu o cerga délungulu patului astfeliu, cá culcanduse patientulu se'i vina pana la grumadiu; peste acést'a se pune unu linteolu moiatu in apa rece prospeta si bine storsu. Acuma se pune patientulu peste acestu linteolu si cerga dé lungulu si alt'a persona trage

ite linteolului udu si'lu invalue bine inse asia, cá se nu'lu stringa si impedece sangele, dupa aceea trage si cerg'a si o invalue treganduo peste totu corpulu. Se pune apoi pe langa grumadiulu patientului unu stergariu uscatu si se mai astruca cu alte vestminte astfeliu, cá se se incaldiesca bine.

Antei'a lucrare a acestei invaluiri este neplacuta, recitoria, impingatoria de sange catre partile interne; éra a doua lucrare este binefacatoria, producatoria de caldura si aducatoria de caldura. Caci in urmaréa legei naturali generali, daca doue graduri diferite de caldura se atingu, cauta se se complanéze, iá si aici udulu linteolu caldur'a din corcernintele corpu si acést'a dare de caldura dureze atata, pana ce linteolulu udu a capatatu gradulu caldurei trupului. In urmarea acestui fisicalu procesu se formeze pe langa corpu o aburime calda, care ilu strapune in unu simtiu placutu.

Acést'a form'a de aplicare are locu in morbi acuti, unde se cere a atrage sangele catre pele si astfeliu alu detrage dela organele insemnate mai nobile, unde vré se depuna materii bolnavicioire séu ca lea si depusu, si in morbi cronici, unde se lucra despre aceea, a aduce la disolutiune materiile bolnavicioise invehite, acumulele si mucosite in corpu si ale scote din corpu prin revarsarea sangelui prin pele si prin cele lalte organe, escretorie. Cu deosebire favoritoriu lucra aceste invaluiri in patimi catarali si alte diferite bóle cronice ale fólelui, candu apoi ne servimu cu invaluirea de diumetate.

Daca invaluirea uda suscitatoria este unu midilocu eminentu, prin caldur'a umeda, care o produce ea, a suscitá, tredi activitatea pelei, a umple érași cu sange sistem'a capilara pana acuma mai multu ori mai puecinu ruinata, si a o face meabila pentru densulu, apoi acesta resultatu este numai momentanu si tiermunitu numai la scurt'a durare a aplicarei, daca nu va urmá dupa desvaluire o spalare ori scalda cu apa de 20—18° R.

Fara o astfeliu de recorire a pelei, care dupa relatiunele personali are se fia acomodata in priviinti'a gradului de caldara, sáru face pelea la o durare mai mare cu totulu iritativa si sensibila, caci precum se scia, caldur'a discórda si casiuna o vacuare de sange in pele. Redicat'a temperatura de caldura, care se produce la inveluirea suscitatoria asupra pelei, estinde vasale si acést'a estindere a vasaloru este egala cu o momentana discordare a pelei. Ea lucra acuma, cá rivulu sangelui si alu sucuriloru se iá directiune din afara catre in luntru, care a o incungirú, este scopolu spalarii séu scaldarei dupa invaluire, respective recorirea pelei.

Recorirea prin apa irita nervi debilitati prin caldura érași de nou, si astfeliu concedu si descordatelu vasa de sange érași unu tonu, o in cordare de ajunsu asia, cá drept'a revarsare a sangelui catre afara se se restitué érași.

Distingemem învaluire întreaga, d'e diumetate și de unu patrariu; învaluirea întreaga nu se pôte aplicá totu deuna, pentru ca ea irita pré tare sistem'a vasalorú, abstragendu dela aceea, ca la pèrsóne serace de sange nu se reintoree usioru caldur'a. În astfelíu de casuri avemú se ne tiermurimú la învaluiri parziali și si la aceste a îngriji, cá încaldirea érási se urmeze curíndu dupa detragerea caldurei prin linteóli umedi, unde acést'a nu se întempla. remane cu totulú afara acést'a forma de aplicare. Cu deosebire este cate odata mare nevoia de a încaldi din destulu picioarele, în care casu ne ajutoramú cu vasa umplute cu apa ferbinte și puse la picioare, séu lasamú picioarele ne învaluite și numai le frecamú umedu, precum amú arátatu mai susú, pana ce o mai redicata viatia a sangelui în picioare, concede indicat'a manipulatíune.

Fiíndu ca efectulu învaluirei umede este unulu ce respinge sangele și peste totu general'a lucrare a ei este suscitatoria, urmeze în multe casuri congestiuni catre capu, care se potú usioru încungíurá prin aceea cá punemú peste capu o carpa udá în form'a unui turbanu. Durarea acestei învaluiri este de 1—2 óre; înse și aci avemú se urmamú dupa instinctu, adeca cum simtimú oresicare necomodatate, delocu se esimú din învaluire și se ne recorimú pelea.

Învaluirea de diumetate se face în asemene modú, înse numai dela subsiori pana la genunchi, érá în cea de unu patrariu numai pana la cóspe. Aceste de pre urma se facú mai cu séma sér'a candu ne culcamú cu linteoli indoiti ori întreiti, și remanu pana ce ne semtimú bine în ele. Partile ne învaluite în linteoli au se fie altfelíu astrucate. Este bine a însemná, cá cerg'a se fia destulu de grósa înse și mladía, cá se se pota înduplecá pe langa trupu bine și se produca caldur'a necesaria.

10. Fomentulu suscitatoriu. Aceste famente constau, cá si învaluirea suscitatoriá, din níscé panzeturé, carpe simple séu mai de multe ori învaluite, cari moiáte în apa rece se storeu destulu de bine și se punú peste partile inflamate — durerose — acoperíndule cu alte de flanelu séu de panza mai grósa, cá se nu resufle. Aceste panzeturé ori carpe se numescú comprese. Antai'a lucrare a acestorú famente este cá si la învaluirea suscitatoriá, respingatoria de sange, detragatoriá de caldura; înse și aci bine oblojit'a învaluire parziala produce curendu o binefacatoria caldura umeda, care este conditionata de o mai radicata viatia a sangelui a partii concerninte. Acést'a înaltíata viatia de sange ori înmultit'a revarsare de sucúri în concernintele parti este dara propriulu scopu alu acestorú famente, care înse numai atunci se pote ajunge perfectú, daca acoperementulu de lana pusú de supra, este bunu. Ne urmendu curendu dupa aplicarea bine acoperitelorú famente o încaldire, séu ca

aru intrá unu casu contrariu, cá adeca pacientulu se simta recéla sub ele, atunci e mai bine ale delaturá si a se ajutá in altu modu.

Pentru insusirea loru atragatoria de sange se aplica aceste famente acolo, unde se cere a detrage materiale bolnaviciose dela organe mai nobile d. e. la inflamatiuni de ochi, in esanteme cu friguri punenduse fomentulu pe cervice ori pe langa grumadiu, se trage inaltiat'a activitate escretória de sange dela ochi la partea acoperita cu fomentu.

Mai de parte se aplica aceste famente la tote inflamatiunile, unde gradulu inflamatiunei se afla pe inaltimea normala, si unde apoi are de scopu, cá se tiena inflamatiunea partii atacate pe asemenea gradu, ce se arata necesariu pentru o esire sanativ'a catu se póte de repede si favorítória.

La inflamatiuni mai crancene, unde normal'a caldura se intrece au aceste famente numai atunci locu, daca au precesu famentele recoritória si au inpaciuitu crancenele si pentru aceea periculósele activitati de viatia.

Favoritoriu si binefacatoriu se adeveresce fomentulu suscitatoriu in form'a asia numitului briu neptunianu, mai vertosu la copii, unde elu pentru insusirea a atrage sangele ne da unu midilocu pretiutu la tóte patimile, ce se arata cu baterea sangelui catre capu, — congestiune, — precum suntu la copii dintimea, somnurosia, diarea s. a. Elu se aplica in urmatoriulu modu: Se iá unu stergariu séu o pandietura lunga, se moia in apa prospeta rece, se storce bine si se aplica asi'a peste buricu, cá nainte se vina duplu, eru indereptu simplu. Peste elu se pune altu stergariu uscatu grosu, dri mai bine unu flanelu.

Se mai aplica in fine aceste famente la tote ranele si sgaibele, unde predomnesce unu gradu amesuratu de inflamatiune. Si unde se cere, cá materiile bolnaviciose se se aduca la escretiune ori prin ulcere critice, ori pe calea incetei aboriformei ejectiuni. Asia d. e. la artritis si reumatismu se punu pe partile patimasie si ele lucra aci nu numai curátindu sangele, ci si impaciuitoriu de dureri.

Compresele trebuie se se spele bine dupa fiacare schimbare; schimbarea loru urméze atunci, candu ele incepu a fi ferbinti si uscate si acestu punctu se ivesce si prin unu simtiu neplacutu.

Ap'a atatu pentru invaluable intreg'a catu si partiala, si pentru famente suscitatorie se nu fi'a mai rece cá de 10, 12—15° R. pentru ea apa pre rece casiuna mare reactiune, si potu urmá metastase adeca depunerea reului pe alte organe mai nobile. Au nu scimu, cum érna, candu amblamu multu cu neoa, ni se inferbanta manele pana la aprindere?

Fomente suscitatorie se facu si la catare si la dureri de grumadiu cu forte bunu succesu. Pentru catare se ia o pandietura, compresa lunga uda si se pune pe dupa grumadiu slobodindu capetele in giosu peste peptu latite astfeliu, cá se acopere peptulu, peste ele briulu lui neptunu, peste tote aceste se pune apoi unu flanelu, ori unu ciarsiafu uscatu si bine oblojitu; éra pentru dureri de gramadiu o marama, ori o compresa lunga, cá se invalue bine grumadiulu, moiata in apa próspera si bine storsa, peste care apoi alta uscatasi bine oblogita, aceste fomente se facu mai cu séma sér'a candu ne culcamu. Si candu le luamu diosu, avemu totu de una se spalamu partile, cari au fostu oblojite, cu apa prospetu daca nu amu preferi a spel'a trupulu intregu.

11. Invaluirea re coritoria, in paciuitori'a ori potolitoria de friguri. Acést'a se pregatése tocmai cá si invaluirea suscitatoria, diferinti'a consta numai in aceea, ca linteolulu nu se storee tocmai tare si nu trebue asia mare oblojire.

Noi amu vediutu la Semicupiu, cum ap'a cá portatoriu de recéla, scote caldur'a sangelui, care in temperatur'a sa trece peste mesur'a normala, si cum ea eseréze asupra baterii animei o impaciuitoria lucrare astfeliu, cá contractiunile ei se micşioreze insemnatu.

Spre scopulu potolirei friguriloru este Semicupiulu mai bine de aplicatu, pentru ca elu detrage mai insemnatu caldur'a si astfeliu si potolescu mai bine frigurile.

Inse se intempla, cá Semicupiulu se nu se pota face, si astfeliu se fimu siliti a alergá la invaluirea recoritoria, mai vertosu acolo, unde ne este scopulu a tinti sudóre critica, precum se intempla acést'a d. e. in esanteme cu friguri, unde o decisiune favoritoria este de cea mai mare necesitate.

Acést'a invaluire este de ase repeti de atatea ori, pana ce frigurile au luat caracterulu ereticu, adeca nu pre intensivu atata de necesaru pentru procesulu sanativu, caci remanendu frigurile pe acestu gradu se insinua salutarea si domolitori'a sudóre.

Aceste invalui se schimba, candu frigurile incepu a se redicá, candu adeca invaluirea perde caracterulu de recoritoria, si devine suscitatori'a. Simtiulu bolnavului decide mai bine despre acést'a, pentru ca candu este punctulu de a schimbá linteolulu udu, se arata in bolnavu unu simtiu neplacutu.

In privinti'a revarsarii sudórei, care urmeze ca efectulu finalu alu invaluirei in friguri, este inca de insemnatu, ca avemu se ne pazimu cá se nu fortiemu acést'a sudóre, fiindu ca natur'a unde este ea de lipsa, ni o aduce si fara sfortiare. O astfelin de sudóre produsa dela natura este cu multu mai salutaru, decatú cea sfortiata.

12. Fomentele recoritore, inpaciuitorie. Aceste se facu in urmatoriulu modu: dupa gradulu inflamatiunei se iau comprese de 4—8 ori impaturate, se moie in apa rece de 10, 12—15° R. si se punu pe partile patimasie numai pucinu storse si séu ne acoperite cu altele uscate, séu numai pucinu acoperite. Ele se deosebescu dara de cele susci-tatorié, ca nu se storeu tare, ca se moie in apa mai stemperata, si ca nu se acoperu cu altele uscate, séu nu mai usioru, adeca nu se oblojescu. Despre adeverulu, ca ap'a pré rece, unde apartiene si ghiati'a, nu e in contra inflamatiunei, nu e recoritoria ci susciatoria si iritatoria, ne potemu convinge, deca tómn'a ne scaldamu in apa sub 10° R. caci atunci cei mai simtibili observa unu efectu ardindu susciatoriu alu apei, adeca le arde pelea si suntu oresi cum iritati.

Aceste fomente au de scopu, pre cum le arata si numele, a lucrá recoritriu si inpaciuitriu. Ap'a rece, cá portatoriu de recéla lucra asupra partiloru, pe cari se pune, respingandu sangele, restringe dara pré marea caratura a sangelui catra partile inflamate. Ele dara se aplica desu la fiecare inflamatiune ori din ce cauza s'aru nasce, la vata-mari, sdrobiri, impunsature, taieture, ori unde intentioneze natur'a a res-pinge din trupu materiele bolnaviciose.

Cu aceste fomente, cari trebuescu schimbate, de cate ori se incaldi-escu, avemu se procedemu pana atunci, pana ce inflamatiunea a luat unu caracteru potrivit pentru sanare.

Si tocmai pentru ca noi prin aceste fomente avemu se lucramu inpaciuitriu asupra velocei flacare a focului vietii si pentru ca inflama-tiunea ne infatiosiaze unu momentu ponderosu de sanare si pentru aceea nu e consultu alu suprime cu totulu, asia dara avemu se incetamu cu aceste fomente de locu, cum gradulu mai mare de inflamatiune a incetatu si astfelu si pericolulu sa micioratu. Si aicea este punctulu, candu avemu se trecemu dela aceste fomente la cele susciatorie, prin ce infla-matiunea se sustiene pe acelu gradu, in care o sanare repede si segura este asecurata.

Efectulu salutaru alu acestoru fomente bine aplicate, se vedesce mai cu séma la inflamatiunile creieriloru, peptului, laringei si a fólelui.

Aicea mai vremu se amintimu si despre briulu lui neptunu recoritriu, care se deosebescu de celu susciatoriu prin aceea, ca are de scopu a margini pré inaltiat'a activitate de viatia. La patimi cu friguri este de multe ori sfer'a digestiunei loculu, in care se depunu materiele bolnaviciose, pentru ca nominalminte acestu organu aste espusu la multe iritatiuni, si pentru aceea aci se causeze o mai mare multime de sange, care da ansa la depunerea materieloru bolnaviciose. Si apoi aicea este aplicarea acestui briu la loculu seu.

La copii cu friguri simple formeze aplicarea acestui briu, cur'a principala si pe langa spalarea corpului succede sanarea in celu mai scurtu timpu.

Acest'a aru fi dara aparatulu sanativu in cur'a fisiiatrica, care se póte affá in tota cas'a fara spese si in tota graba. Si adeca: o vana de scaldatu ori o tróca, unu ciuberu mare, o vana pentru culicupiulu ori sedicupiulu séu erási unu ciuberu. O cerga, vreo cativa linteoli, si comprese, apoi ap'a curata. E bine a avé si unu termometru pentru mesurarea gradului recelei apei si o tulumba, pumpa pentru clistiru. Ne rogamu, cá cei ce dorescu a se folosi pe sine ori si pe altii dupa aceste principia, se'si insemne bine modulu aplicarii apei, caci noi in decursulu descrierei bóleloru, cá se nu repetimu de mai multe ori modulu manipulatiunei, ne vomu provocá numai la cele ce amu aratatu.

Epilepsi'a.

De celu atacatu de boal'a mare
Unu tipetu strabate prin casa tare,
Tu ilu ~~vedi~~ ametitu cadindu la pamentu, y Cluj
Si manele spasmosminte miscandu ;
Radical'u domolu, dulu s'ilu culca,
Pe o perina de fulgi capu'i sufulca :
Lasa'i membrele miscandu si tremurandu,
Policariulu manei nedesfacendu,
Vestmintele strimte grabesce ai desface,
Apa rece in fatie'i stropesce,
Si daca va trage s' unu aeru curatu,
Parocsismulu sfarsitu a luat,
Atunci sermanulu va fi dedatu,
A dormi in patu cu spate naltu.

Bücheler „summa medicinae.“

Epilepsi'a care se numesce si ból'a mare, nevoi'a, ból'a rea este o bóla cronica fara friguri, care se caracterizeze prin parocsisme de spasmi — gireiuri — legate cu perderea consciintii si cu intervaluri de diferita duratiune. Cu perderea consciintii pe timpul parocsismului este firesce legáta si perderea simtierrei si nepotinti'a a intreprinde miscari voluntarie; aceste trei simptome dara — sprasmii, perderea consciintiei si a simtierrei suntu cele mai batatorie la ochii in acést'a

bóla. Erumpere parocsismului se arata obicinuitu prin unu tiepetu strabatoriu, cu care bolnavulu cade fara conscientia pre spate séu pe o lature, raru are elu timpu de asi cautá unu locu mai potrivit, ci cade fara socotéla adese ori in locuri periculóse. Dupa cadere se arata spasmi tonici, adeca tienetori, prin cari se intinde corpulu si extremitetile, capulu se contrage indereptu adese ori la o parte, gur'a e inolestata, ochii inholbati rotescu catre in susu séu inlaintru, cosiulu peptului se ficeseze si miscarea resuflarii se sisteze; dupa unu timpu scurtu, in care devine fati'a vineti'a, trecu spasmi tonici in clonici adeca tiepan'a fatia devine in cea mai via miscare, unghiurile gurei se hatieseu in coaci si incolo, frutea si sprancenele suntu in miscare trasaritoria, ochii se deschidu si inchidu, falcile se constringu catra olalta si se sfarma incoaci si incolo, se aude strisnirea dintiloru, bá de multe ori unii se si frangu, limb'a se musica si falc'a din diosu se schrintése, adeca ese din incheieture. Inaintea buzeloru se aduna scuipitii, cari prin miscarea continua a gurei devinu spumosi si de multe ori pentru lesiunea limbei ori a buzeloru, mestecati cu sange. Capulu se trage indereptu de drept'a si stang'a, inainte si indereptu. Contractiunile trasaritorie ale muschiloru trunchiulu lapada corpulu in coaci si incolo. In extremitatile de supra — mani — se schimba scurte lovitorie, impingatorie amenintielorie si traseritorie miscari astfeliu de sfortiate, incatu cate odatu se nascu schrintiri si franture. Degetele suntu mai totu deuna incoviate, policarele tare strinse catre mani. In totu de cursulu parocsismului este tare nadusita respiratiunea prin spasmi muschiloru respiratori, baterea animei este accelerata, pelea asudata. Cate odata se desiartá matiulu si besic'a, mai raru se arata erectiuni si polutiuni la barbati. Consciinti'a este in totu decursulu parocsismului asiá de perfectu stansa, incatu daca bolnavulu aru cadé infocu, ori pe soba de feru terbinte, nu si aru veni in fire nici nu simte dureri!

Cate adatu se arata si prodromi, adeca oriscare simtiu de dureri impungatorie ori apasatorie, de ferbintiala ori recela séu de unu flucu de aeru — aura epileptica, aerulu epilepticu. — Dupa ce parocsismulu tiene 10—15 minute se stange séu cu inेतulu, devenindu convulsionele totu mai debile pana ce inета cu totul, ori ca elu se intrerumpe de odata astfeliu, cá dupa convulsionele spasmodice se urmeze de odata o totala discordare a muschiloru, adese ori se incheie parocsismulu cu o respiratiune lunga, gemanda, mai raru prin horgaituri, vomiri, venturi, si desiartari de matiú. Obicinuitu cadu bolnavii dupa parocsismu in unu somnu aduncu; si daca ii tradimu din somnu, ei nu sciu, ce sa intemplatu cu densii, si ceru a dormi mai departe. Si in alt'a di suntu inca cevasi atacati, daru capaci de a lucrá. — Acest'a este decursulu normalu alu

epilepsiei, elu are inse si diferite aberatiuni si pôte aduce pericolu vietii, morbi de minte, perderea memorii, habauca s. a.

Parocsismi urmeze atatu dio'a catu si noptea, si cea de nopte se considera de rea si pertinace epilepsia. Pausese, in cari succedu parocsismii, suntu forte diverse si daca dupa unu parocsismu nu urmeze intr'unu restimpu altulu, atunci boal'a nu a fostu epilepsi'a ci eclampsi'a, despre care vomu vorbi mai la vale.

Cautandu dupa causele producatorie de acestu morbu, aflamu mai antaiu oresicare dispositiune ereditari'a cu nervositatea parintiloru ea se pote propagá la copii sub aseméné conditiuni de viatia. Ea e adese ori inascuta, incatu unu statu conturbatu alu creieriloru si alu nerviloru — beti'a — in momentul conceptiunei pote lucrá asupra fetului. Afara de acésta potu oresicari simptome, ce aru lucrá in timpul ingregarii asupra spiritului, animei ori nerviloru mumei, dá unsa spre desvoltarea unei dispositiuni epileptice in fructulu panteceului. Mai desu inse se nasce epilepsi'a in atatea dela 6—20 ani, mai tardiu forte raru; conturbarea activitatii digestiunei, necontenit'a mancare de carne — se dice, ca popórele, cari treescu din venutu — carne, suntu tare supuse acestei bóle — ades'a preumplere a stomacului, gustarea spirtóseloru in pruncia, prétempuri'a iritatiune a genitaleloru, Onani'a, necumpetulu in amoru suntu causele obicinuite; afectiunile sfortiate, spaim'a, d. e. vederea'unui epilepticu in parocsismu, unu nacadiu repede, dureri crancene dau demulte ori ansa la celu dintaiu parocsismu. Iritamentele mehanice continuate, ori alte iritamente, precum tiendere de osu, calculi in fére, glontie in corpu, vermi, suprimate esanteme potu dá inca ansa la desvoltarea epilepsii. — Prof. Dr. F. de Niemeyer cauta caus'a procsima a acestui morbu in meduv'a oblongata, adeca in partea aceea, ce léga creierii cu meduv'a spinarii. Datele statistice ne arata, ca epilepsi'a este o bóla nu pré rara, fiindu, ca dintre 1000 de individi 6 se bolnavescu de epilepsia.

Epilepsi'a nu face esceptiune dela celelalte bóle: ea este unu procesu organicu si nu are lipsa spre sanarea ei de midilóce misterioase, ci numai de 'conditiunile naturali, sub cari peste totu se potu formá procesele organice in modu mai favoritoriu.

Epilepsi'a se considera de obste, ca o bóla necurabila si ea si de vine necurabila la neesperinti'a si necunosciinti'a in lucrarea modului vietii amasuratu naturei. Cu tóte aceste, — ce inse trebuie esecutatu cu tóta strictetia si in tóta viati'a, — ne dau fisiiatrii esemple de cure frumose. Epilepsi'a este dara sanativa, cá si ori care alt'a bóla, ea inse cere dreptululu ei modu de sanare: Reintorcere la natura!

Se vedemu acuma cum tractéze aleopatii epilepsi'a. Ei prescriu atropinu, unu preparatu din matraguna forte [veninatu, din care $\frac{1}{10}$ parte a unui granu dupa Oesterlen produce in omu simptome de otravire. Intre preparatele metalice lauda ei unu preparatu de zincu, cá multu efficace, apoi piatr'a iádului, aram'a amoniata, arseniculu, totu venine crancene. Apoi pelinulu si odolénulu. Si celu mai nou medicamentu este bromkaliu.

Unui epilepticu a prescriu o celebritate din Vien'a D. Ladenbauer, care se ocupa numai cu tractarea, — bine trebue bagatu sém'a tractarea éra nu sanarea epilepsiei si trage multi bani dupa acest'a tractare, urmatoriele recepte:

In 15/10. 1875: Kali hydrobromicum $\frac{1}{2}$ uncia cu 1 Drahma saharu albu.

In 17/10. 1875: Aquae laurocerasi 2 grane cu Morphiu hydrocloras 1 granu.

Totu in dio'a acést'a: Zinci sulfur. 6 grane cu extractum belladonae 1 granu.

In 19/10.: Atropini sulfurici 1 granu cu spiritus vini rectificatissimi guttas 500.

Cine nu vede cá schimbandu medicamentele in tote dilele si inca astfeliu de medicamente drastice forte veninóse, nu se facu cele mai neomenóse, cá se nu diev tiranice experimente cu betii patimasi de epilepsia si pentru acést'a tirania a mediciloru si pentru veninele, ce le beu bolnavii, au ei se plateasca si bani buni mediciloru si apotecariloru! Serac'a omenime catu esti de simpla si 3te incredi maneloru straine! Firesce ca epilepticulu nu sa vindecatu, ci a recursu la fisiiatria, unde sia afflatu leaculu.

In loculu acestoru venine au afflatu fisiiatri, ca invinuit'a iritabilitate a meduvei oblongate se póte redicá mai usioru cu midiloce neveninate: prin imbarbatarea metamorfosei cu factori naturali, precum suntu, mancari indiferente, aeru curatu, bai, drépt'a schimbare a lucrului cu odihn'a. Epilepticii au mai de parte asi regulá relatiunele esterne, dedarile, a evitá totu ce póte dá ansa la escarea bólei. Parintii voru ingriji, cá copiii se nu siedo pe bancele scolei cate 6—8 ore pe di, cei mai betrani voru incungiura escele secsuali, onani'a, bet'a, jocurile inflacartorie s. a.

Cur'a fisiiatica suna astfeliu: Dimineati'a o invaluire intrega cu briulu lui neptunu (vedi mai susu) aci vá bé patientulu unu paharu de ap'a in ór'a prima in portiuni mai mici. Durarea invaluirei tiene pana la placere, camu 2—2 $\frac{1}{2}$ óre, dupa aceea Semicupiulu cu apa de 22° R.

(vedi Nr. 7) cu supravarsare de apa de 18° R. cam 5—6 minute cu continu'a frecare a tuturor partiloru corpului, apoi stergerea érasei prin frecare cu o panura mai aspra, in fine pacientulu se inbraca si face promenada de 1 óra beindu unu paharu de apa. Dupa reintorcere dejuna.

La 11 óre diminéti'a spalarea capului cu apa de 18° R. 5 minute apoi pedicupiulu — vedi Nr. 7 — cu apa d'e 16° R. de unu policariu afunda cu frecarea cuvinciosa a picireloru dela genunchie in diosu prin altu individu; dupa acést'a 1 óra promenada beindu 1 paharu de apa, dupa reintorcere prandiulu. Dupa amedi la $\frac{1}{2}$ 4 óre se repetiescu invaluirea si Semicupiulu. Ser'a la 9 óre se repetiescu spelarea capului si a picireloru; apoi aplicarea briului umedu peste nópte cu ferestile deschise.

Diet'a: Incungiurarea stricta a cafeei, berei, vinului, rachiului, carnei, tabacului, afectiunelor, a secului. La dejunu $\frac{1}{2}$ litru lapte cu pane négra — panea lui Grahamu aru fi mai potrivita. — La prandiu verdetiuri fara multa grasime, cartofi, linte, fosóle, mazere curetite de pelitie. Cate cevasi de aluatu, grisul, taietiei, urezu in lapte cu potintelu saharu, póme bine copte, compotu din pome. Séra numai mere cu coja si cu pane négra daca nu e panea lui Graham. Temperatur'a casei se nu triaca 14° R. si epilepticulu se nu sieda langa soba, cuptoriu.

Se intielege de sine, ca acést'a cura are se se modifice dupa individualitatea pacientului. — Si daca suntu cause mehanice d. e. vermi si altele mai susu enumerate, acést'e trebuescu mai antáiulungate. Sub parocsismu are se se faca aceea, ce amu semnatu mai susu in „Summa medicinae.“

Cá cetitorii nostri se vada mai de perte cate abusuri se facu in acést'a bóla devenita prin siarlatani misteriosa, cá se póta intrebuintiá medicamentele arcaie a le loru si se le trimbitie prin tote jurnalele aretendu ca au tractatu, nu sanatu, mii si mii de epileptici, vomu mai arata unele din aceste medicamente arcaie, cá se se póta dejudecá valórea loru.

1. Midilóce epileptice de Arnim, constau din darabele de pane udate cu o solutiune de hepar sulfuris; 2. midilóce epileptice de Besser in Berlinu; constau din spiritu cumforatu; 3. de Draunu; 600 Hapuri, ce constau din unu extractu din Galium palustre — inchegetoria; — 4. de Gadeen totu cá cea de sub 1.; 5. de Fröndhoff in Varendorf; unu seculétiu patritu de pandia umplutu cu darebele de succinu, ochi de raci, corale rosie si sementie de poeonia — bujoru — care are se fia portatu 6 luni pe grop'a animei; 6. de Hösch in Coloni'a; consta din untu de lemn cu saharu, vescu de stejariu, radacina de viola si de giumberiu; 7. de Duplessir-Parscau; consta din pravu de clotiani uscati si car-

bonisati; 8. de Moritz Holz in Berlinu; consta din o solutiune de bromkaliu; 9. de C. Jacobi in Berlinu; 2 scatule cate cu 60 pilule, constatorie din ocsidu zincicu, fosfatu de varu, lavendu si pelinu; 10. de Dr. Killisch nainte in Berlinu, acuma in Dresd'a, unu fluidu albastru constatoriu din Bromkaliu si sulfatu de atropinu; 11. de Fr. Quante (Dr. Philadelfi'a) in Varendorf; vinde trei medicamente cu bani scumpi a) o sticlutia cu unu fluidu rosiiu, greu mirositoriu, ce consta din oloi animalu coloratu si imputitu mestecatu cu petroleu; b) unu pravu constatoriu din bromkaliu, bromamoni, acidu zincicu mestecatu cu odolenu si pelinu; c) o sticlutia cu altu fluidu constatoriu din oleiu de succinu rectificatu; 12. de E. Karig in Berlinu; unu pravu constatoriu din ocsidu zincicu, pelinu si saharu; 13. de G. Paoli in Rom'a; consta din pravu de radacina de odolenu, paeonia, alune, barb'a lui Aronu, pelinu si amoniacu; 14. de Pleis; unu pravu constatoriu din Bromkaliu si radacina de giumberiu; 15. de Ragolo, unu pravu constatoriu din radacina de odolenu si oloi caieputu; 16. de Rindschneider, unu pravu constatoriu din radacina de frasenelu si paeonia, lemnu de vescu si castoreu; 17. de Schlemüller, predicatoru in Arensdorf; unu pravu constatoriu din ósa carbonisate; 18. de Sloet de Oldruitenborgh in Oland'a; unu pravu constatoriu din radacina de frasenelu, giumberiu si se iá in apa de teiu; 19. de Vepler in Berlinu; unu pravu constatoriu din atia de canepa carbonisata, 7 capsule; 20. de la Institutulu de diaconise in Dresd'a; unu pravu constatoriu din cotioféne carbonisate, care inse trebuie se fia pusicate in 12 nopti dupa Cracinu! Ce se mai dici la atatea nebunii, cari amagescu lumea si sau facutu comora de castigu dela beata lume patimasi; cine abuseze de epilepsia pentru astfelu de murdare speculatiuni; cine póte insielá seracia si a o rapi de munc'a sa, acel'a este unu talhariu si aru meritá insusiu se fiatrinitu de epilepsia. Rusine artei si scintiei medice avendu siarlatani cá acesti'a si cá foimosulu Dr. Killisch in Dresd'a! — Aceste le amu adusunaintea cetitoriloru, cá se cunosca arcanele, cu cari se servescu acesti siarlatani a amagi lumea, si astfelu, apoi a dá povetie adeverate, unde li se va dá ocaziune.

Epilepsi'a acuta séu Eclampsia, convulsiunea, stropirea se arata mai cu séma la copii — frasu — si se caracteriseze erasi prin singuraticce parocsisme legate cu perderea consciintii, acesti parocsismi nu se repetiescu inse cu lunile si anii in pause mai scurte ori mai lungi, ei se tiermurescu la vreocateva dile ori óre si se finescu ori cu reintórcerea sanetatii, ori cu mórtea.

Despre caus'a eclampsiei avem de a însemná totu aceea ce amu aratatú la Epilepsia, adecá ca iritatieuna morbósa a nerviloru motori, care se manifestéze in convulsioni, se conduce prin meduv'a ablangata si prin partea, ce jace la bas'a creieriloru; mai cu séma suntú iritatiunele capeteloru nerviloru in cele mai diferite organe, cari strapuse asupra meduvei, producu Eclampsia, aci apartienú: spasmi dintiemei ect. frigurile, conturbat'a digestiune. Sugerea laptelui curcudu dupa ce mum'a ori daica a fostu nacajita, maniosa inc'a provoca eclampsia.

Parocsismulu decurge asemené, cá la epilepsia, elu incepe cu spasmi tonici, cari trecu in clonici, si se perde consciintia, ce ínse e greu de a hoteri la copii. Parocsismulu dureze mai lungu, cá la epilepsia $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ óra si mai multu, raru se arata numai unu parocsismu, ei dupa celu din taiu urmeze in scurtu intervalu mai multe. Multi copii se ataca de acést'a boala numai adata, altii erasi din timpu in timpu. Pentru copiii in primele luni, este eclampsia forte periculosa, la cei mai betrani mai pucinu periculosa.

Medicii alopati, mai vertosu dupa cum recomanda Prof. D. Niemeyer tracteze acestu morbu in modulu urmatoriu: Daca copilulu a fostu mai nainte sanetosu si puternicu sub parocsismu unu clistiru cu 3 parti apa rece si 1 parte otietu, capulu invaluitu cu fomite inghetiate si daca convulsionele nu disparu ingraba, lipitori la capu si dupa urechi. Daca a trecutú parocsismulu si e teama, ca va urmá altulu, se da unu lacsativu de calomelu — argintu viu — si ialap'a. De aru fi copilulu slabanogu, i se da unu clistiru de ceiu de odolénu cu vreocateva picature de tinctur'a castorei, i se punu sinapismi pe pupile picireloru, i se da scalda caldutiá. Ori carui copilu, care a superatu unu parocsismu a i se dá colomel cu flori de zincu nu e justificatu! Daca dupa parocsismu aru urmá unu saporu greu — somnu lesinatu, se ordinéze stropiri — revarsari de ap'a rece.

Cetitorii nostri voru pricepe, ca incatu copilulu nu a peritu de morbu, va trebui se piara de aceste venine cumplite, de colomelulu celu afurisitu, care a sdruncinatu viati'a unui copilasiu multu dragalasiu alu unui amicu alu meu astfeliu, cá betii parinti si astadi cu anim'a franta de duiosia cauta alu scapá din reulu, in care a decadiutu prin necugeatat'a prescriere de calomelu de unu medicu altfeliu nu fara renume!

Fisiatri procedu la acestu morbu cu multu mai blandu si amesuratu, ei adeca cauta a domoli iritatieuna morbosa a meduvei oblongate in unu modu simplu si nedounaciosu, esercindu o iritatieuna domola asupra nerviloru periferici si totu odata asupra sistemei vaseloru pelei. Ei

iáu adeca o cerga de lana, o intindu pe o masa, punu dé supra unu masaiu, o pandietura mai grosiciora, care a státu vreo 5 minuta in apa rece prospeta si binisioru storsa, peste acést'a punu ei copilulu golu, tragu pandietur'a pesta corpulu copilului si 'i freca trupulu cu ea in tóte partile, nominalminte picioarele; daca se incaldiesce tare linteolulu, ilu schimba cu altulu asemene prospetu si erasi fréca copilulu cá mai nainte, in fine varsa peste capulu copilului apa rece de 18—20° R. din o óla mare tienendulu peste unu vasu; dupa aceea ilu punu nestersu in o invaluire intréga — vedi mai susu — care se prepara intr'aceea, — cu capulu nu pe perina de pene, ci de paie, grijescu de aeru curatu in chilia si daca copilulu dupa 1—2 óre sa incalditu binisioru in invaluire, ilu scotu afara, ilu punu in Semicupiu — vedi Nr. 7 — de 22° R. ilu fréca bine in elu, torna apa de 18—20° R. peste capu si partea din susu a trupului, si ilu scotu din elu candu incepe a tremurá, ilu invalue in unu linteolu uscatu si asia ilu culca in patulu seu, lasandulu se odihnésca orisicatva timpu; mai tardiu i aplica briulu lui neptunu — vedi mai susu — si unu clistiru de apa rece de 20° R. si se ingrigescu de nutre-mentu neiritatoriu, lapte, apa di ovesu s. a. — Si déca si in modulu acest'a nu se voru poté tiene in viatia toti copiii atacati de eclampsia, totusi ei se voru mantui mai multi de catu prin nefericitulu calomelu, numai parintii se aibe rebdare si se urmeze intru tote cele prescrise. Aci nu e téma de vreo inveninare.

Albin'a Daciei fóia beletristica, scientífica si literaria cu ilustratiuni va esi dela 15. Aug. 1877 s. v, in Sibiu, cate odata pe septemana in formatu quartu mare si in marime de cate o cóla si diumetate; sub redactiunea D. J. Al. Lapedat si editur'a D. Visariauu Romanu cu pretiu 8 f. pe anu, 4 f. 40 pe $\frac{1}{2}$ de anu, 2 f. 40. x. pe $\frac{1}{4}$ de anu. — Nu vedemu trebuintia de a aratá necesitatea unei astfelu de foie, caci acést'a o simtimu cu totii. Soliditatea Domnilor intreprindietori si candeinlu D. Lapedatu ne suntu garantii destule, ca cu edarea acestei foi se va ajunge scopulu, pe care D. Intreprindietori l'au desfasiuratu asia frumosu in programa. — O recomandam daru cu tota caldura spre imbratiosiare si spejinire materiala si intelectuala.